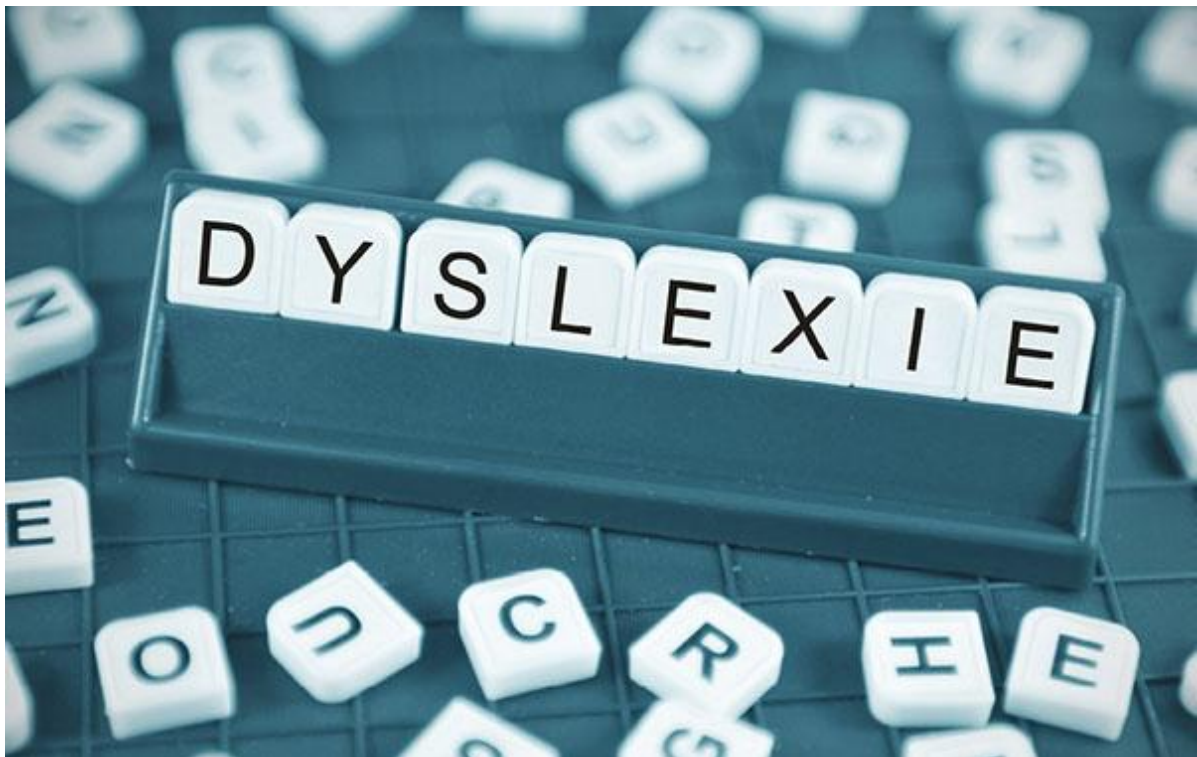

DYSLEXIEPROTOCOL KEIZER KAREL COLLEGE

Goedgekeurd in MR op 1-07-2025

Inhoudsopgave

1.	inleiding	3
2.	Leerlingen getest op de basisschool.....	6
3.	Dyslexiekaart en Lijst dyslectische leerlingen	6
4.	Dyslexiebeleid en richtlijnen op het Keizer Karel College	7
5.	Begeleiding dyslecten in de onderbouw	9
6.	Dyslexie-experts talensecties	10
7.	Vergroting van kennis over dyslexie bij docenten	9
8.	Nieuwe docenten	10
9.	Faciliteiten bij het eindexamen.....	11
10.	Technologische ontwikkelingen	11
	Bijlage 1: faciliteiten leerlingen met dyslexie in de onderbouw	12
	Bijlage 2: Regeling verlicht programma Duits en/of Frans in leerjaar 2 en 3	15
	Bijlage 3: Protocol vrijstelling tweede moderne vreemde taal bovenbouw Vwo	21
	Bijlage 4: Protocol gebruik van een laptop bij toetsen.....	22
	Bijlage 5: Tips en adviezen voor leerlingen (en ouders)	23
	Bijlage 6 tot en met 10 komen niet meer terug in het protocol maar zullen geplaatst worden op Sharepoint.	

1. Inleiding

Het dyslexiebeleid van het Keizer Karel College heeft twee doelstellingen, namelijk:

- 1) Leerlingen met een dyslexieverklaring zo goed mogelijk begeleiden in de onderbouw.
- 2) Mogelijk dyslectische leerlingen zo vroeg mogelijk opsporen om ook hen zo goed mogelijk te begeleiden.

Na de onderbouw houdt de remedial teaching-begeleiding op. Leerlingen in de bovenbouw met een dyslexieverklaring kunnen echter met vragen of bij problemen altijd terecht bij de remedial teachers. In leerjaar een t/m drie hebben leerlingen met dyslexie voldoende tools, handvatten aangereikt gekregen om zelfstandig verder te kunnen. Vanuit de overheid is vastgelegd welke ruimte scholen hebben voor leerlingen met een geldige dyslexie-verklaring¹. De richtlijnen bevatten *geen* wettelijke regelingen en bepalingen waaraan scholen verplicht zijn zich te houden. Het bevat wel aanbevelingen, aanwijzingen, lesvoorbeelden met betrekking tot het signaleren en begeleiden van dyslectische leerlingen. Het Protocol Dyslexie Voortgezet onderwijs en een aantal artikelen over dit onderwerp zijn als uitgangspunt genomen voor het samenstellen van het protocol voor het KKC. Hierin wordt in grote lijnen uiteengezet hoe de signalering in de brugklas plaatsvindt, hoe er met dyslectische leerlingen wordt omgegaan en welke faciliteiten er aan hen kunnen worden verleend tijdens de schoolloopbaan.

Vermoeden van dyslexie

Leerlingen uit de onderbouw bij wie het vermoeden bestaat dat ze dyslectisch zijn, kunnen via de mentor worden aangemeld bij de leerlingcoördinator. Deze neemt vervolgens contact op met één van de remedial teachers. De remedial teacher gaat de leerling eerst begeleiden en observeren in de klas en neemt daarna een kort vooronderzoek af. Aan de hand van de uitslagen van dit onderzoek geeft de remedial teacher een advies voor een eventueel uitgebreid dyslexieonderzoek buiten de school. De remedial teacher haalt bij een vooronderzoek de informatie uit:

- het leerlingdossier basisschool;
- het onderwijskundig rapport van de basisschool;
- gesprek met ouders en mentor over toetsuitslagen;
- resultaten en voortgang bij de talen.

Spelling

Leerlingen met een zwakke spelling vallen op bij het onderdeel spelling bij het vak Nederlands. Zij krijgen binnen de les ondersteuning van hun docent Nederlands.

Leerlingen met een zeer ernstig spellingsprobleem komen ook in beeld bij de remedial teacher via de sectie Nederlands².

Bij leerlingen die aan het eind van de brugklas zijn opgevangen in verband met zeer zwakke lees- en/of spellingvaardigheden en zwakke resultaten bij de talen wordt eventueel een vooronderzoek afgenomen en vervolgens kunnen zij indien nodig, worden aangemeld voor een onderzoek naar dyslexie, bij een deskundig onderzoeksbureau. Dit onderzoek wordt niet

¹ [FAQ | Wet- en regelgeving | Dyslexie Centraal](#)

² Zwakke spelling hoeft niet automatisch te wijzen op mogelijke dyslexie, andere factoren kunnen een rol spelen.

vergoed vanuit school.

Dyslectisch in de brugklas

Leerlingen in de brugklas met een dyslexieverklaring krijgen een speciale peermentor-dyslexie om hen te helpen hun weg te vinden in de regels en mogelijkheden op school. De peermentor begeleidt leerlingen op het gebied van:

- extra tijd bij toetsen
- gebruik van de dyslexiekaart;
- gebruik van Readspeak op de laptop. Het werken met Readspeak is een keuze van de leerling en een keuze per vak.

Leerlingen krijgen een factsheet uitgereikt, waar alle faciliteiten voor hen compact op beschreven zijn.

Na de brugklas

Leerlingen uit leerjaar 2 of 3 bij wie het vermoeden bestaat dat ze dyslectisch zijn, kunnen tot de derde periode via de mentor worden aangemeld bij de leerlingcoördinator. Deze neemt vervolgens contact op met één van de remedial teachers. De remedial teacher gaat de leerling eerst begeleiden (16x) en observeren

in de klas en neemt daarna een kort vooronderzoek af. Aan de hand van de uitslagen van dit onderzoek geeft de remedial teacher een advies voor eventueel een uitgebreid dyslexieonderzoek buiten de school. De remedial teacher haalt bij een vooronderzoek de informatie uit:

- het leerlingdossier basisschool;
- het onderwijskundig rapport van de basisschool;
- gesprek met ouders en mentor over toetsuitslagen;
- resultaten en voortgang bij de talen.

Een vooronderzoek wordt afgenomen vóór de meivakantie. Daarna nemen de remedial teachers geen vooronderzoeken meer af.

Dyslexie-onderzoek

Op basis van alle verzamelde informatie (+ een eventueel vooronderzoek) wordt er een selectie gemaakt van leerlingen die in aanmerking komen voor verder onderzoek. Kosten van dit onderzoek zijn voor rekening van de ouders. De diagnose dyslexie wordt gesteld door een gekwalificeerde gezondheidspsycholoog (BIG geregistreerd), kinder- en jeugdpsycholoog (aangesloten bij het NIP) of een orthopedagoog- generalist (aangesloten bij de NVO). Deze is onafhankelijk en niet aan school gebonden. Voorwaarde voor deelname aan een dyslexieonderzoek is dat de leerling ten minste 16 weken begeleiding heeft gehad van een remedial teacher.

Een dyslexieverklaring blijft altijd geldig en kan dus ook gebruikt worden bij een vervolgstudie. Een kopie van de verklaring gaat in het leerlingdossier. De school kan besluiten om tijdelijk rechten toe te kennen aan leerlingen die onderzocht zijn maar nog in afwachting van hun verklaring zijn.

Gesprekken met leerlingen na een diagnose dyslexie

Na de uitslag van het onderzoek en de afgifte van de verklaring worden de dyslectische leerlingen uitgenodigd voor een gesprek met de remedial teacher. In dit gesprek komen de volgende vragen aan de orde:

- Wat is dyslexie?
- Wat heb je er in het verleden al van gemerkt?
- Heb je op de basisschool al extra hulp gehad voor lezen en/of spelling?
- Welke problemen kan dyslexie op de middelbare school voor jou opleveren?
- Wat zou je zelf kunnen doen om eventuele moeilijkheden als gevolg van dyslexie zoveel mogelijk te beperken?

Er wordt ook uitleg gegeven over het dyslexiebeleid op het Keizer Karel College en de rechten en de plichten, zoals die zijn opgenomen op de dyslexiekaart, die in het leerlingvolgsysteem van school wordt gezet.

Dyslexiekaart onderbouw

Leerlingen die een verklaring hebben, kunnen op het secretariaat een sticker op hun schoolpas laten plakken. Hiermee kunnen zij aantonen dat ze recht hebben op extra tijd. Zij kunnen bij aanvang van een nieuw schooljaar een setje oranje stickers krijgen van hun remedial teacher om op hun werk te plakken ter verduidelijking voor hun docenten. Zij kunnen ook een grote 'D' op hun werk schrijven.

Voor de leerlingen die een verklaring hebben, wordt éénmalig een dyslexiekaart aangemaakt. Deze kaart vermeldt de faciliteiten waar de leerling recht op heeft in de onderbouw (leerjaar 1 t/m 3). Daarnaast staan er op de kaart verplichtingen waar een leerling zich aan moet houden. De kaart kan aan de vakdocenten getoond worden en werkt dan als een geheugensteuntje. De kaart is ook in Magister terug te vinden voor docenten die lesgeven aan de betreffende leerling.

Dyslexiekaart Keizer Karel College

Datum: Naam leerling

Is in het bezit van een dyslexieverklaring en heeft op basis hiervan recht op de aangekruiste faciliteiten:

☐ Tien minuten langer tijd bij proefwerken

☐ Gebruik maken van voorleestool in de klas.

☐ Bij toetsen gebruik maken van verklanking.

☐ Niet onvoorbereid hardop voorlezen in de klas

☐ In de onderbouw verplicht één hulples remedial teaching per week

☐ Bij alle talen minder strenge berekening spelling indien fouten een gevolg zijn van dyslexie. Zie verder protocol.

☐ Per taal één (mondelinge) herkansing van een onvoldoende voor een proefwerk gemaakt in periode een, twee of drie. Dit dient door de leerling bij betreffende talendocent aangevraagd te worden.

☐ Overig.....

Van de leerling wordt een actieve werkhouding verwacht en mochten de resultaten tegenvallen, dan kan hulp worden gezocht bij docenten en remedial teacher.

2. Leerlingen getest op de basisschool

Er zijn steeds meer leerlingen die op de basisschool al getest zijn en die met een dyslexieverklaring plaatsnemen in de brugklas. Van deze verklaring dient er een kopie in het leerlingdossier te zitten, **compleet** met het psychologisch onderzoeksverslag.

Een geldig psychologisch onderzoek moet voldoen aan de volgende criteria:

- Het onderzoek moet zijn afgenomen door een erkend en bevoegd persoon, te weten een GZ-psycholoog of orthopedagoog, opgenomen in het dyslexie-bestand van het NIP/NVO
- Het onderzoek moet de volgende onderdelen bevatten:
 - . een hulpvraag,
 - . een onderzoek,
 - . een handelingsgerichte diagnose,
 - . een conclusie dat er bij de betreffende leerling sprake is van dyslexie,
 - . een verklaring daarvan.

De remedial teacher en de mentor ontvangen zo spoedig mogelijk bij de start van het brugklasjaar zowel het onderzoeksverslag als de dyslexieverklaring. De compensatie- en dispensatiemogelijkheden op de dyslexieverklaringen vormen het uitgangspunt voor faciliteiten voor de leerlingen (die aangevinkt zijn op zijn of haar dyslexiekaart).

3. Lijst dyslectische leerlingen

De dyslexielijst bevat namen van alle leerlingen met een dyslexieverklaring. Aan het begin van ieder schooljaar wordt de lijst bijgewerkt met leerlingen die al in de brugklas binnenkomen met een verklaring. Deze lijst wordt in de loop van het jaar geactualiseerd met namen van leerlingen die tijdens het schooljaar een dyslexieverklaring krijgen. Tevens wordt de nieuwe dyslexielijst beschikbaar gesteld aan alle vakdocenten, opgehangen in de drukkerij en digitaal geplaatst op een voor docenten toegankelijke plek (Sharepoint > personeelszaken > extra tijd).

Bij elke aanpassing van de lijst zorgt het secretariaat voor de verspreiding ervan.

4. Dyslexiebeleid en richtlijnen op het Keizer Karel College

In het landelijk Protocol Dyslexie Voorgezet Onderwijs worden aanbevelingen gedaan voor het dyslexiebeleid dat scholen *kunnen* volgen met betrekking tot dyslexie. Veel suggesties worden gedaan voor een goede begeleiding van dyslectische leerlingen.³ Ten aanzien van de omgang met dyslectische leerlingen gaat het Keizer Karel College op de volgende wijze te werk:

Een dyslexielokaal

Alle dyslectische leerlingen in de onderbouw maken hun toetsen buiten de klas in een apart lokaal met tijdsverlenging en een eigen surveillant. Dyslectische leerlingen uit de bovenbouw maken toetsen in de toetsweken in een apart lokaal met tijdsverlenging.

Extra tijd

Dyslectische leerlingen krijgen standaard 10 minuten extra tijd voor hun toets. Een toets in de toetsweek duurt 50 minuten. Dyslectische leerlingen krijgen dus een klokkuur de tijd. Duren toetsen 120 of 180 minuten, dan krijgen leerlingen 30 minuten extra tijd. (Conform de regels bij het Centraal Examen)

Herkansingsmogelijkheid

Elke dyslectische leerling in de onderbouw heeft per schooljaar recht op één compensatiemogelijkheid per taal. Deze leerling heeft er recht op om per taal, één van de drie toetsen uit de eerste drie toetsweken opnieuw te maken, bij voorkeur mondeling. Bij Nederlands mogen de leerlingen in overleg met de vakdocent één toets uit toetsweek 1, 2, 3 of 4 herkansen.

³ Eén van de aanbevelingen is het gebruik van lettertype Arial 12 voor alle toetsen. Dit is het lettertype dat voor toetsen op het Keizer Karel College en bij de Centrale Examens gebruikt wordt. Het is ook het lettertype waarin dit protocol is geschreven.

Bij Engels mogen leerlingen van één toets uit periode 1, 2 of 3 de grammatica- en woordenschatoefeningen mondeling herkansen. Oefeningen die een andere vaardigheid toetsen (lezen, schrijven, luisteren, spreken) mogen niet herkanst worden. Bij alle herkansingen geldt dat het hoogste cijfer telt.

Uitstelmogelijkheid

Dyslectische leerlingen uit klas 2 en 3 mogen een toets Frans of Duits uitstellen en in de daaropvolgende inhaalweek maken. Indien alleen Frans of Duits getoetst wordt, vervalt het recht op uitstellen. Als leerlingen een toets willen uitstellen, kunnen zij dit aangeven bij hun vakdocent, leerlingcoördinator en remedial teacher. Dit uiterlijk twee weken voor het begin van de toetsweek.

Soepeler rekenen van spellingfouten

Spellingfouten, die rechtstreeks te maken hebben met dyslexie, worden bij dyslectische leerlingen bij de moderne vreemde talen, minder zwaar gerekend dan bij anderen (zie bijlage 1). De docenten wordt gevraagd om bij de beoordeling van de toetsen zoveel mogelijk rekening te houden met de problematiek van dyslectische leerlingen. Bij het vak Nederlands worden bij dyslecten de te leren woorden voor hun spellingoverhoring hetzelfde berekend als bij de anderen. Bij spellingtoetsen worden dyslectenfouten NIET fout gerekend (bijvoorbeeld: kuekendeur). Wél leerwoorden en regels die niet goed worden toegepast.

Beoordelen op vakinhoudelijke kennis

Bij zaakvakken zoals aardrijkskunde, geschiedenis of biologie wordt aan docenten gevraagd om leerlingen zoveel mogelijk op zijn/haar vakinhoudelijke kennis te beoordelen en spellingfouten niet mee te rekenen.

Mondelinge leesbeurten beperken

Wij adviseren de docenten om mondelinge leesbeurten bij dyslectische leerlingen zoveel mogelijk te beperken. Veel dyslectische leerlingen hebben grote moeite met het hardop lezen van teksten, vooral als ze onverwachts een beurt krijgen. Op hun dyslexiekaart is aangekruist als een leerling liever niet onvoorbereid hardop leest. Zo nodig kan de leerling de mogelijkheid krijgen om de leesbeurt van tevoren voor te bereiden (bijvoorbeeld thuis).

Aangepast programma Frans of Duits in leerjaar 2 en 3

Voor alle leerlingen op Havo en vwo is Engels een verplichte moderne vreemde taal. In klas 1 t/m 3 zijn alle leerlingen verplicht zowel op Havo als vwo om naast Engels ook Frans en Duits te volgen. Als aangetoond kan worden dat, ondanks **onevenredig** veel inzet, de talen er de oorzaak van zijn dat een leerling niet over kan gaan naar de het volgende leerjaar, kan de afdelingsleider besluiten i.o.m. de betreffende docent(en) en remedial teacher om voor een taal een aangepast programma te laten volgen. In klas 2 kan dit alleen voor Frans op de havo, in klas 3 kan dit voor Frans en Duits op de havo en voor Frans **of** Duits in 3 vwo. In januari beoordelen leerling coördinator en remedial teacher de aanvragen hiervoor met input vanuit de mentoren en talendocenten. Aanvraag voor verlichting geschiedt schriftelijk door

ouder(s)/verzorger(s). Het vak moet aan het eind van het betreffende leerjaar wel met een cijfer op het rapport staan, maar kan dan niet gekozen worden in de bovenbouw. (zie bijlage 2)

Vwo-bovenbouw

Op het vwo is in de bovenbouw een tweede moderne vreemde taal (dus: naast Engels ook Frans of Duits, niet Spaans) verplicht. Indien het behalen van een diploma belemmerd wordt door ernstige dyslexie, is vrijstelling voor een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het vwo in uitzonderlijke gevallen mogelijk. Dit geldt alleen voor atheneum- en technasium-leerlingen. De leerling kiest dan een extra vak in de vrije ruimte. (zie bijlage 3) De ouder(s)/verzorger(s) vragen zo'n vrijstelling schriftelijk aan in periode 4 of 5 van het 3de leerjaar.

Aan het besluit voor deze uitzonderlijke faciliteit gaat een uitgebreide procedure vooraf. De afdelingsleider neemt het definitieve besluit nadat zorgvuldig gekeken is naar de inzet, extra hulp, wekelijks bezochte remedial teaching- en/of talenhulplessen in de onderbouw en de capaciteiten voor vwo.

Dyslectische leerlingen die van 5 havo overstappen naar 5 vwo en die geen tweede moderne vreemde taal op de havo in hun vakkenpakket hadden, kunnen deze tweede moderne vreemde taal vervangen door een ander vak in de vrije ruimte (niet: Spaans).

5. Begeleiding dyslecten in de onderbouw

Remedial teaching-hulplessen zijn altijd in groepsverband. In de onderbouw zijn deze hulplessen voor alle dyslecten verplicht, totdat de remedial teacher een ander advies geeft. Na elke periode bekijkt de remedial teacher de resultaten van alle dyslecten. Bij de RT-hulples werkt de remedial teacher met de leerlingen aan alle talen en eventueel aan de zaakvakken. De leerlingen stellen hulpvragen, de remedial teacher helpt en begeleidt. De remedial teacher heeft met elke dyslectische leerling voortgangsgesprekken.

6. Dyslexie-experts talensecties

Voor de talen wordt binnen de secties ieder jaar een dyslexie-expert aangewezen. Hij of zij is de coördinator binnen de sectie voor dyslexie. Hij of zij draagt zorg voor de volgende onderdelen:

- Verstrekt informatie over dyslexie aan (nieuwe) docenten binnen de eigen sectie.
- Is aanspreekpunt voor vragen en opmerkingen van vakcollega's over dyslexie.
- Bespreekt jaarlijks de factsheet in de sectie.
- Verifieert of bij alle collega's de (vakspecifieke) regels rondom dyslexie bekend zijn en gehanteerd worden.
- Evalueert jaarlijks in samenspraak met de portefeuillehouder dyslexie binnen het MT de uitvoering van het dyslexiebeleid binnen de sectie.

7. Vergroting van kennis over dyslexie bij docenten

Behalve de bovengenoemde afspraken is het zeer belangrijk dat bij docenten voldoende feitelijke kennis over dyslexie aanwezig is. Docenten dienen zelf kennis te verzamelen over de ontwikkelingen van dyslexie voor hun vak. Startpunt hiervoor is een factsheet die ieder

schooljaar aan de secties uitgereikt wordt. Daarnaast heeft Het Keizer Karel College twee remedial teachers aangesteld die voorlichting kunnen geven aan (groepen) docenten over dyslexie. Die voorlichting kan de volgende zaken betreffen:

- Fundamenteel is de acceptatie van het probleem: dyslexie is blijvend.
- Er bestaat niet één type dyslectische leerling.
- Dyslexie is geen modeverschijnsel.

Voorbeelden van te verstrekken informatie over dyslexie aan docenten

Dyslectische leerlingen:

- zijn in aanleg niet ongeconcentreerd of ongemotiveerd, maar ze zijn vaak wel in de loop der tijd gedemotiveerd geraakt o.a. door bijvoorbeeld aanhoudend slechte resultaten.
- hebben vaak meer tijd nodig om informatie te verwerken. Dit zegt niets over hun intelligentie.
- leren moeilijk informatie zonder samenhang uit het hoofd.
- reageren vaak langzamer dan leeftijdgenoten op klassikaal gestelde vragen.
- hebben soms moeite met het onder woorden brengen van hun gedachten.
- hebben vaak woordvindingsproblemen.
- maken ook wel eens geen huiswerk, net als andere leerlingen.
- hebben moeite met het overschrijven van aantekeningen van het bord of het maken van goede dictaten.

De remedial teacher kan ook aanwijzingen/adviezen geven zoals:

- controleer, indien mogelijk, het gemaakte huiswerk.
- benadruk wat leerlingen wél goed kunnen (dat geldt overigens voor alle leerlingen).
- maak binnen de sectie afspraken voor het hanteren van aparte cijfers voor spelling en inhoud.
- wijs de leerling op de mogelijkheid om gebruik te maken van ingesproken boeken (Dedicon) en andere hulpmiddelen, specifiek voor het betreffende vak.
- gebruik duidelijke taal, liefst met praktische voorbeelden.
- zeg of schrijf nooit “Je hebt het zeker niet geleerd?”, maar vraag de leerling hoe hij het heeft gedaan en vraag of hij zelf weet waarom het deze keer wel of niet is goed gegaan.
- bespreek welke spellingsfouten worden meegerekend in de beoordeling: maak een verschil tussen inzichtfouten en andere fouten.

8. Nieuwe docenten

Het Keizer Karel College vindt het belangrijk dat nieuwe docenten zo snel mogelijk op de hoogte worden gebracht van een aantal zaken rond dyslexie op school. Zij krijgen daarom z.s.m. de factsheet uitgereikt. Bovendien geeft de remedial teacher voorlichting op één van de eerste bijeenkomsten voor nieuwe docenten.

Nieuwe docenten krijgen:

- een kopie van de dyslexielijst, zodat ze in ieder geval weten welke leerlingen er in hun klas dyslectisch zijn.
- schriftelijke informatie (factsheet) over dyslexie op het Keizer Karel College door remedial teachers.
- de mogelijkheid tot kennismaken met de remedial teachers, die antwoord en tips kunnen geven over hoe het best om te gaan met dyslectische leerlingen in de klas.

9. Faciliteiten bij het eindexamen

Leerlingen die in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring, kunnen ook tijdens hun eindexamen gebruik maken van een aantal faciliteiten, zoals:

- tijdverlenging: 30 minuten bij alle centrale examens.
- speciale luistertoetsen voor de moderne vreemde talen met extra tijd tussen de verschillende vragen.
- indien gewenst en geadviseerd: examen met een spraaksynthese programma of op een laptop⁴ (zie bijlage 4).

Aan de Inspectie voor Voortgezet onderwijs moet voorafgaand aan het examen worden gemeld welke faciliteiten aan welke leerlingen worden verleend.

Daarbij worden de volgende voorwaarden gesteld:

- Er is een geldige dyslexieverklaring én geldig psychologisch onderzoeksrapport aanwezig in het leerlingendossier.
- De gevraagde faciliteiten worden aanbevolen in de verklaring of het onderzoeksrapport.
- De faciliteiten zijn ook al geboden en benut tijdens de schoolloopbaan vóór het examenjaar.⁵ Oftewel: een dyslexie-verklaring die wordt afgegeven **tijdens** het examenjaar geeft **geen** rechten op de faciliteiten.

10. Technologische ontwikkelingen

De laatste jaren zijn er tal van nieuwe ontwikkelingen die voor dyslectische leerlingen van nut kunnen zijn. In het kort hieronder een overzicht en een aantal websites:

Diverse soorten digitale woordleerprogramma's, een leerling met dyslexie leert altijd met de uitspraak van de woorden erbij, met geluid dus!

StudyGo (WRTS)	www.studygo.com
Teach 2000	www.teach2000.nl
Himalsoft Dictionary	www.himalsoft.nl
Quizlet	https://quizlet.com/latest

Spraakherkenningssoftware

Dragon 5	www.lexima.nl
----------	--

Voor ingesproken studieboeken en gebruik van een digitaal gesproken schoolboeken (digital accesible information system), zie www.dedicon.nl

Veel informatie over ICT producten, zoals een reading pen, kan men vinden op www.lexima.nl of www.opdidaktsupplies.nl

Dit protocol wordt elk jaar opnieuw besproken en vastgesteld door de betrokken afdelingsleider in overleg met de remedial teacher en sectievertegenwoordigers van de

⁴ Belangrijk is om hier vroegtijdig mee te beginnen om het gebruik goed te oefenen. Advies is om tenminste in het voorexamenjaar te starten, maar het liefst in de onderbouw.

⁵ https://wetten.overheid.nl/BWBR0004593/2019-01-01#HoofdstukVI_Artikel55

betreffende talen.

Amstelveen, maart 2024

Bijlage 1: faciliteiten leerlingen met dyslexie in de onderbouw

Leerlingen met een geldige dyslexie-verklaring hebben in de onderbouw de volgende rechten:

- Wekelijks een lesuur begeleiding door een Remedial Teacher
- Extra tijd (max. 10 minuten) bij een toets
- Het recht om één van de drie toetsen van de moderne (vreemde) talen uit de eerste drie toetsweken opnieuw te maken, bij voorkeur mondeling.
- Minder zware beoordeling van spelfouten bij Engels, Frans en Duits indien fouten het gevolg zijn van dyslexie en het woord nog dezelfde betekenis heeft (zie specifieke uitwerking hieronder).
- Bij opdrachten waarbij spelling niet wordt getoetst, worden spelfouten niet meegerekend. Te denken valt aan:
 - o Overschrijffouten bij een grammaticatoets.
 - o Antwoorden op open vragen bij tekstverklaren of luistertoetsen.
 - o PowerPoint presentatie ter ondersteuning bij een mondeling.

Hieronder is per taal specifiek uitgewerkt op welke manier spelfouten voor dyslectische leerlingen wordt beoordeeld:

Het beoordelen van spelfouten voor dyslectische leerlingen door de **Sectie Nederlands**

1. Fonetisch

Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit niet fout gerekend. Als het uitgesproken woord klinkt zoals het geschreven zou moeten zijn, wordt het goed gerekend. Het moet daarbij duidelijk zijn dat de leerling het woord wel kent. Dit geldt ook bij onregelmatige werkwoorden.

Voorbeelden: disleksie ipv dyslexie

Dyslectische fouten zijn:

a. Letterverdraaiingen

Voorbeelden: schreovendraaier ipv schroevendraaier

Wel of niet dubbele (mede-)klinker

Voorbeelden: ballanceren ipv balanceren

b. Vergeeten of vervangen van letters of zelfs een letter toevoegen

Voorbeelden: uitslooven ipv uitsloven

N.B. Als een woord een andere grammaticale of semantische betekenis krijgt vervallen de richtlijnen en wordt het woord fout gerekend.

N.B. Indien mogelijk krijgen dyslectische leerlingen een invuldictee. Zoniet dan wordt bij de sectie Nederlands rekening gehouden met de uniforme aanduiding van dyslectische fouten.

N.B. Als de spellingfout voorkomen had kunnen worden door het toepassen van een spellingsregel dan wordt het woord alleen de eerste keer fout gerekend.

2. Uniforme aanduiding van dyslectische fouten

We markeren spellingsfouten die we aanrekenen als dyslectiefouten door er een streep of boogje onder te zetten.

Het beoordelen van spelfouten voor dyslectische leerlingen door de **Sectie Engels**

1. Fonetisch

Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit niet fout gerekend.

Als het uitgesproken woord klinkt zoals het geschreven zou moeten zijn, wordt het goed gerekend. Het moet daarbij duidelijk zijn dat de leerling het woord wel kent. Dit geldt ook bij onregelmatige werkwoorden.

Voorbeelden: afternoen ipv afternoon of announs ipv announce

Dyslectische fouten zijn:

a. Letterverdraaiingen

Voorbeelden: appael ipv appeal of appraoch ipv approach

b. Wel of niet dubbele (mede-)klinker

Voorbeelden: aplication ipv application of ballance ipv balance

c. Vergeeten of vervangen van letters of zelfs een letter toevoegen

Voorbeelden: beneeth ipv beneath of beetween ipv between

N.B. Als een woord een andere grammaticale of semantische betekenis krijgt vervallen de richtlijnen en wordt het woord fout gerekend.

N.B. Als de spellingfout voorkomen had kunnen worden door het toepassen van een spellingsregel dan wordt het woord alleen de eerste keer fout gerekend.

2. Uniforme aanduiding van dyslectische fouten

We markeren spellingsfouten die we aanrekenen als dyslectiefouten door er een streep of boogje onder te zetten.

Het beoordelen van spelfouten voor dyslectische leerlingen voor de **Sectie Frans**

1. Fonetisch

Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit niet fout gerekend. Als het uitgesproken woord klinkt zoals het geschreven zou moeten zijn, wordt het goed gerekend. Het moet daarbij duidelijk zijn dat de leerling het woord wel kent.

Voorbeelden: antandre ipv entendre- of boo ipv beau -

Dit met uitzondering van werkwoordsvormen en andere typisch grammaticale fouten.

2. Letterverdraaiingen

Fouten bij letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties worden niet fout gerekend.

Voorbeelden: pour – puor

3. Wel of niet dubbele (mede-)klinker

Als een spellingsfout geen grammaticale en/of semantische functie (betekenis) heeft, dan wordt de fout niet meegerekend. Indien wel, dan wordt de fout wel meegerekend.

Voorbeelden: comencer i.p.v. commencer of solleil i.p.v. soleil

4. Vergeten, omdraaien of vervangen van letters of zelfs een letter toevoegen:

worden niet fout gerekend met de voorwaarde zoals hieronder vetgedrukt beschreven.

5. Accenten

50% van de fouten m.b.t. accenten wordt meegerekend met een maximum van 1 fout per schriftelijk werk.

Het beoordelen van spelfouten voor dyslectische leerlingen door de **Sectie Duits**

1. Fonetisch

Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit niet fout gerekend. Als het uitgesproken woord klinkt zoals het geschreven zou moeten zijn, wordt het goed gerekend. Het moet daarbij duidelijk zijn dat de leerling het woord wel kent. Dit geldt ook bij onregelmatige werkwoorden.

Dyslectische fouten zijn:

- a. Letterverdraaiingen (van vaste lettercombinaties)
- b. Wel of niet dubbele (mede-)klinker
- c. Vergeten of vervangen van letters of zelfs een letter toevoegen

- N.B.1 Als een woord een andere grammaticale of semantische betekenis krijgt vervallen de richtlijnen en wordt het woord fout gerekend.
- N.B.2. Als de spellingfout voorkomen had kunnen worden door het toepassen van een spellingsregel dan wordt het woord alleen de eerste keer fout gerekend.
- N.B.3. Hoofdletterfouten bij zelfstandige naamwoorden zijn nooit aan te merken als dyslectische fouten.
2. Fouten die als dyslectische fouten worden aangemerkt worden weliswaar aangegeven, maar niet bij het foutentotaal meegerekend.

Overleg met je docent hoe hij/zij dergelijke fouten aangeeft.

Bijlage 2: Regeling verlicht programma Duits en/of Frans in leerjaar 2 en 3

Wettelijk kader voor een verlicht programma

Leerlingen die in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring, hebben geen wettelijk recht om een ontheffing of vrijstelling voor Frans of Duits te krijgen in de onderbouw. Wel geeft de wet het bevoegd gezag van de scholen de mogelijkheid om leerlingen een ontheffing te verlenen voor onderdelen van het onderwijsprogramma. Voor leerlingen die daarvoor in aanmerking komen *kan* de school bij de inrichting van het onderwijs afwijken van één of meer programma-onderdelen. De school bepaalt wie voor verlichting in aanmerking kunnen komen en hoe het aangepaste programma eruitziet.⁶

Alle havo/vwo-leerlingen moeten aan het einde van de onderbouw, dus eind klas 3, het niveau ERK A2 (=Europees Referentie Kader, niveau A2) bereiken.⁷

Voor dyslectische leerlingen in de bovenbouw van de havo hoeven Frans of Duits geen probleem te vormen, aangezien in drie van de vier profielen – naast Engels – geen tweede moderne vreemde taal verplicht is.

Verlichting in klas 2 voor het vak Frans

Voor een enkele leerling blijkt in de tweede klas, dat dyslexie een zodanige belemmerende factor is, dat het de overgang naar klas drie in gevaar brengt (bijvoorbeeld doordat een leerling niet hoger dan een 3,0 blijkt te kunnen halen voor Frans, maar voor zijn andere vakken een voldoende staat). De afdelingsleider kan in een dergelijke situatie op basis van het wettelijke kader op onderdelen van het onderwijsprogramma ontheffing verlenen.⁸

Voorwaarden voor aanpassing

⁶ https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399/2018-08-01#TiteldeelIII_AfdelingI_HoofdstukI_Paragraaf1_Artikel11d

Zie: artikel 11D lid 1 en 2 van het inrichtingsbesluit WVO

⁷ <http://www.erk.nl/docent/niveaubeschrijvingen/>

⁸ https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399/2018-08-01#TiteldeelIII_AfdelingI_HoofdstukI_Paragraaf1_Artikel11d

Zie: artikel 11D lid 1 en 2 van het inrichtingsbesluit WVO

- De leerling wordt ernstig beperkt door dyslexie, dat wil zeggen in vergelijking met andere dyslectische leerlingen heeft hij/zij opvallend meer moeite met automatiseren. Dit valt op bij één of meerdere talen (vermeld in het dossier van de leerling).
- Het gaat om leerlingen die in klas 1 aantoonbaar hard gewerkt hebben en in klas 2 hard werken zonder resultaat voor de betreffende taal (talen): Dit is aantoonbaar via de inzetletters V (=voldoende) of G (=goed) bij Nederlands, Engels, Frans en Duits. Dus gemeten aan de hand van werkhouding en niet de behaalde cijfers.
- En/of: docenten en/of remedial teachers hebben in leerjaar 1 hun zorgen geuit over de vorderingen van deze leerling (dit staat vermeld in het leerlingvolgsysteem van de leerling).
- De leerling heeft:
 1. vanaf de brugklas RT-hulples gevolgd.
 2. en/of consequent het advies van de remedial teacher om een specifieke talenhulples te volgen opgevolgd.
 3. en/of aanvullend aantoonbaar intensieve begeleiding buiten school gehad.

Procedure in klas 2 havo

- Aan het begin van het jaar is er overleg tussen de afdelingsleider klas 2 en de remedial teacher over alle dyslectische leerlingen in de tweede klas. Inzet en werkhouding van leerjaar één wordt hierin geanalyseerd.
- De docenten Frans van 2 havo worden door de remedial teacher geïnformeerd over leerlingen die ernstig belemmerd worden door hun dyslexie.
- Wanneer in maart van het lopende schooljaar duidelijk wordt dat een leerling vanwege zijn dyslexie niet over kan naar de derde klas, halen mentoren feedback op bij de docenten die aan de dyslectische leerling lesgeven wat betreft de resultaten in relatie tot de vastgestelde mate van inzet/inzicht en de extra geleverde inspanning als gevolg van dyslexie:
 - o Bij de talendocenten wordt informatie opgevraagd over:
 - Het maken van het huiswerk.
 - Deelname in de les met betrekking tot zelfstandigheid en vragenstellen.
 - o Bij de docenten van de overige vakken wordt informatie opgevraagd over de inzet en het inzicht van de betreffende leerling.
- De mentor bespreekt deze informatie met de afdelingsleider van de betreffende leerling. Deze gaat daarna in gesprek met de remedial teacher om te bepalen of het noodzakelijk is om een leerling een verlicht programma aan te bieden voor Frans en koppelt dit terug aan de mentor. De mentor informeert ouders en vraagt hen officieel te bevestigen dat zij akkoord gaan met aanvragen van een verlicht programma. Zij weten dat hun kind in de bovenbouw dan geen Frans meer kan volgen.
- De afdelingsleider beslist of de leerling een verlicht programma mag volgen voor Frans.
- Bij goedkeuring volgt de leerling nog steeds Frans, maar met een aangepast programma om uiteindelijk te kunnen voldoen aan de ERK A2 in de derde klas.
- Wanneer een leerling mede door Frans toch dreigt te doubleren, heeft de afdelingsleider het recht om de leerling in de bespreekzone te plaatsen.

- De afdelingsleider communiceert het besluit schriftelijk met de ouders en de andere betrokkenen.

Als het programma Frans is aangepast kan de leerling dit vak niet meer kiezen bij de profielkeuze voor de bovenbouw.

Aangepast programma in klas 3 havo en 3 vwo

Niet alle leerlingen zijn in staat om aan het eind van klas 3 het vereiste niveau Frans of Duits te halen. Dyslexie kan daar een lastige handicap voor zijn. Voor enkele leerlingen *kán* daarom een uitzondering gemaakt worden. Lang niet alle leerlingen met dyslexie komen hiervoor in aanmerking. Het gaat hier om leerlingen met dyslexie voor wie de moderne vreemde talen een “ernstig struikelblok” vormen.

Leerlingen die voor een aangepast programma Frans of Duits in aanmerking kunnen komen zijn:

- leerlingen die voor twee of meer vreemde talen een onvoldoende hebben en daardoor dreigen te gaan doubleren.
- leerlingen voor wie de moderne vreemde talen onevenredig veel tijd vergen zodat er geen goede verhouding meer is tussen huis-/schoolwerk en vrije tijd.

Op het vwo moeten leerlingen eindexamen doen in een tweede moderne vreemde taal. Dat betekent dat in 3 vwo-leerlingen slechts voor één van de moderne vreemde talen verlicht programma kunnen aanvragen. Zij vragen dus een aangepast programma voor Frans of Duits aan. Op de havo kan er een verlicht programma aangevraagd worden voor Frans en Duits. Een verlicht programma wordt door ouders schriftelijk aangevraagd begin januari lopende het schooljaar. Wanneer een leerling aan de voorwaarden voldoet, krijgt hij of zij een verlicht programma. Bij voldoende inzet en wanneer het cijfer een belemmering zal opleveren voor de bevordering naar de vierde klas, kan er in maart besloten worden tot het verlenen van een vrijstelling voor Frans en/of Duits.

Voorwaarden voor aanpassing

- De leerling wordt ernstig beperkt door dyslexie, dat wil zeggen in vergelijking met andere dyslectische leerlingen heeft hij/zij opvallend meer moeite met automatiseren. Dit valt op bij één of meerdere talen (dit staat vermeld in het dossier van de leerling).
- Het gaat om leerlingen die in klas 1 en 2 aantoonbaar hard gewerkt hebben en in klas 3 hard werken zonder resultaat voor de betreffende taal (talen). Dit is zichtbaar via de inzetletters V (=voldoende) of G (=goed) bij Nederlands, Engels, Frans en Duits.
- Docenten en/of remedial teachers hebben in leerjaar 1 en 2 hun zorgen geuit over de vorderingen van deze leerling (vermeld in het leerlingvolgsysteem van de leerling).
- De leerling heeft:
 1. vanaf de brugklas RT-hulples gevolgd.
 2. en/of consequent het advies van de remedial teacher om een specifieke talenhulples te volgen opgevolgd.
 3. en/of aantoonbaar intensieve begeleiding buiten school gehad.

Procedure in klas 3

- Aan het begin van het jaar is er overleg tussen de leerling coördinatoren en de remedial teacher over alle dyslectische leerlingen in klas 3.
- De talendocenten worden door de remedial teacher geïnformeerd over welke leerlingen mogelijk voor aanpassing van het programma in aanmerking komen.
- Rondom de klassenbespreking (in november) en januari halen mentoren feedback op bij de docenten die aan de dyslectische leerling lesgeven wat betreft de resultaten in relatie tot de vastgestelde mate van inzet/inzicht en de extra geleverde inspanning als gevolg van dyslexie: bij de talendocenten wordt informatie opgevraagd over: het maken van het huiswerk en deelname in de les met betrekking tot zelfstandigheid en vragenstellen.
De mentoren bespreken deze informatie met de remedial teacher.
- Deze laatste gaat in eerste instantie in gesprek met mentor, leerlingcoördinator en leerling.
- De remedial teacher neemt daarna contact op met de ouders van de leerling die mogelijk voor aanpassing van het programma in aanmerking komt.
- In januari dienen de ouders een schriftelijk verzoek tot aanpassing/verlichting van het programma in bij de afdelingsleider met een duidelijke uitleg waarom dit verzoek gedaan wordt.
- Eind januari wordt het verzoek besproken door de mentor(en) en betreffende vakdocent. De mentor(en) geeft een onderbouwd advies aan de afdelingsleider. De afdelingsleider bepaalt in samenspraak met de remedial teacher en de leerlingcoördinator of de leerling in aanmerking komt voor een verlicht programma vanaf april.
- Bij goedkeuring volgt de leerling vanaf april geen Duits en/of Frans meer.
- De eventuele tekortpunten voor Duits en/of Frans tellen bij het eindrapport niet mee.
- De vrijgekomen uren in de derde periode worden besteed aan de overige vakken.
- De afdelingsleider communiceert dit besluit schriftelijk met de ouders en de andere betrokkenen.

Als het programma Frans/Duits is aangepast kan de leerling dit vak niet meer kiezen bij de profielkeuze voor de bovenbouw.

Beslisboom verlicht programma klas 2

verlicht programma klas 2 havo (dyslexie)

Is er aan het begin van het schooljaar overleg geweest tussen RT en AL?

Ja

Nee

wordt de overgang naar het volgende leerjaar bedreigd door dyslexie?

Traject niet juist gestart in overleg met conrector onderwijs over vervolgstappen

Ja

Nee

mentor haalt feedback op bij vakdocenten in februari/maart

Geen verlicht programma

mentor bespreekt feedback met AL/LC

AL informeert betrokkenen

Mentoren informeren ouders

ouders vragen schriftelijk verlicht programma aan

AL/LC bespreekt feedback met RT

Voldoet leerling aan voorwaarden voor verlicht programma?

Ja

Nee

AL stelt betrokkene n op de hoogte

Geen verlicht programma

Ouders gaan schriftelijk akkoord

AL informeert betrokkene n

Beslisboom verlicht programma klas 3

Verlicht programma klas 3 (dyslexie)

Is er aan het begin van het schooljaar overleg geweest tussen RT en AL?

Ja

Nee

Wordt de overgang naar het volgende leerjaar bedreigd door dyslexie?

Traject niet juist gestart; in overleg met AL of LC over vervolgstappen

Ja

Nee

RT informeert talendocenten

Geen verlicht programma

Eind PO1 halen mentoren feedback op bij docenten

AL informeert betrokkenen

bespreking mentoren / RT /LC of AL

In december overleg met ouders over aanvraag verlicht programma door de mentoren

Ouders vragen schriftelijk verlicht programma aan

AL/LC bespreekt verlicht programma met RT

Voldoet leerling aan voorwaarden voor verlicht programma?

Ja

Nee

AL informeert betrokkenen

Geen verlicht programma

Ouders gaan schriftelijk akkoord

AL informeert betrokkenen

AL = Afdelingsleider
LC = leerling coördinator
RT = Remedial teacher

Leerling met een verlicht programma voor Duits en/of Frans kan ik de bovenbouw dit vak niet meer volgen.

Bijlage 3: Protocol vrijstelling tweede moderne vreemde taal bovenbouw vwo

Elke leerling in de bovenbouw van het vwo volgt, naast Nederlands en Engels, minimaal één taal. Deze verplichting is vastgelegd in de wet⁹. Voor gymnasium-leerlingen is deze taal Latijn of Grieks, voor atheneum- en technasium-leerlingen is deze taal Duits of Frans.

De school kan besluiten een leerling een vrijstelling te verlenen voor Duits of Frans, op basis van de wet.¹⁰

- 1) De leerling heeft een stoornis die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuigelijke stoornis die effect heeft op taal.
- 2) De leerling heeft een andere moedertaal dan de Nederlandse taal.

Voor het Keizer Karel College geldt het volgende. In de onderbouw van het vwo is een vrijstelling voor Frans of Duits niet mogelijk. Voor de bovenbouw van het vwo zijn de volgende voorwaarden voor vrijstelling van Duits of Frans opgesteld.

- 1) Een leerling uit 5 havo met een dyslexieverklaring, die na het behaalde examen doorstroomt naar 5 vwo, krijgt vrijstelling voor Duits of Frans.
- 2) Een leerling start in 4 vwo, heeft een dyslexieverklaring en het behalen van een diploma lijkt zichtbaar in gevaar te komen, wanneer een tweede moderne vreemde taal onderdeel van het vwo-programma blijft.
Deze leerling heeft recht op vrijstelling indien:
 - het cijfer van de tweede moderne vreemde taal negatief afsteekt bij de resultaten van andere vakken.
 - de leerling in alle onderbouwjaren aantoonbaar last van de extra taal heeft gehad.
Onder aantoonbaar wordt verstaan:
 - o Dit is vastgesteld door de vakdocenten tijdens leerlingbesprekingen en rapportvergaderingen.
 - o De leerling heeft in de onderbouw meerdere jaren remedial teaching aangeboden gekregen en ook gevolgd.
 - o Er is een gedocumenteerde aanbeveling van de remedial teachers om een taal te laten vallen.
 - o Er is een aanbeveling van de talendocent Duits of Frans in het derde leerjaar.
 - inzet voor de taal altijd voldoende of goed is geweest in de onderbouw.
 - de leerling geen Spaans als (extra) vak in de vrije ruimte gekozen heeft.
- 3) Een leerling met een auditieve of visuele beperking kan vrijstelling krijgen voor de tweede moderne vreemde taal.
- 4) Leerlingen die na leerjaar 2 zijn ingestroomd, en die geen onderwijs in Duits en Frans hebben gehad, krijgen vrijstelling voor de tweede moderne vreemde taal.

Als de vrijstelling nog niet is toegekend na leerjaar 3 wordt geadviseerd bij de profielkeuze alvast een extra (tweede) vak in de vrije ruimte te kiezen.

Bij het toekennen van een vrijstelling voor Frans of Duits gedurende het schooljaar 4 of 5 vwo wordt de beslissing genomen door de afdelingsleider, nadat ouders kennis hebben genomen van het protocol en de vrijstelling hebben aangevraagd. De afdelingsleider heeft uitvoerig informatie ingewonnen bij de betreffende talendocenten en de remedial teacher(s).

⁹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005946/2019-01-01#HoofdstukIII>

¹⁰ [Artikel 2.9 Uitvoeringsbesluit WVO 2020](#)

Leerlingen in de bovenbouw van het vwo, die vrijstelling van een tweede moderne vreemde taal krijgen, moeten wettelijk een vervangend vak doen van minimaal 440 studielasturen. Afhankelijk van het gekozen profiel zijn de keuzemogelijkheden: aardrijkskunde, economie, bedrijfseconomie, biologie, informatica, geschiedenis, kunstvak beeldend, kunstvak muziek, natuurkunde, wiskunde D.

Bijlage 4: Protocol gebruik van een laptop bij toetsen, schoolexamen en centraal examen.

Richtlijnen voor de examens zijn uitgangspunt voor ons beleid voor leerlingen in de jaren voorafgaand aan het examenjaar. Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) heeft omschreven aan welke voorwaarden het gebruik van de computer bij het examen moet voldoen.¹¹

- De laptop/computer mag geen toegang hebben tot internet.
- Er moet op school geprint kunnen worden.
- Het gebruik mag andere kandidaten niet storen.

Alle leerlingen mogen tijdens de schriftelijke examens een computer met spellingcontrole gebruiken als schrijfgerei, mits de school dit toestaat. De leerling krijgt dan wél het papieren examen, maar vult de antwoorden in op de computer. De spellingcorrector mag hierbij gebruikt worden, maar een digitaal woordenboek, digitale atlas, digitale encyclopedie, internet en email mag niet. Naast de computer mogen ook de gewone toegestane hulpmiddelen worden gebruikt, zoals een papieren woordenboek. Een leerling mag op zijn/haar eigen laptop werken, als er maar controle is op verboden zaken. (Vooraf geprepareerde) computers van school zijn daarom aan te bevelen.

Omdat in beginsel het computergebruik voor alle kandidaten is toegestaan, hoeft het gebruik van een laptop niet aan de inspectie gemeld te worden. Als de school besluit dat slechts een deel van de kandidaten gebruik mag maken van een laptop, is het logisch dit wel te vermelden aan de inspectie samen met de andere aanpassingen, zoals audio of tijdverlenging.

De mogelijkheid om aangepast examen te doen voor leerlingen met een beperking (waaronder dyslexie en dysorthografie) is wettelijk vastgelegd in art. 55 van het Eindexamenbesluit. Op grond van dit artikel mag de directeur bepalen of een leerling aangepast centraal examen mag doen en op welke wijze. Aanpassingen moeten door de school gemeld worden aan de inspectie. Standaard hebben leerlingen met dyslexie of dysorthografie recht op verlenging van de examentijd met 30 minuten, als het deskundigenrapport aangeeft dat zij dat nodig hebben. Dit is dus (ook nu) van toepassing bij bijvoorbeeld storingen in het autistisch spectrum.

Andere aanpassingen en hulpmiddelen zijn alleen mogelijk als deze vermeld staan in het deskundigenrapport dat bij de dyslexieverklaring hoort. Ook moet de leerling op school al geruime tijd met de hulpmiddelen hebben gewerkt. De rector moet de benodigde aanpassingen officieel **vóór 1 november** van het jaar ervoor aanvragen.

¹¹ https://www.examenblad.nl/document/brochure-kandidaten-met-een-5/2019/f=/brochure_kandidaten_met_een_beperking_VO_2019_versiefebruari2019.pdf

Als een leerling het examen op een computer heeft gemaakt, moet de kandidaat het uitgeprinte werk na afloop ondertekenen (naam, examennummer en handtekening).

Voor het maken van een toets op een laptop geldt:

- Geen toegang tot verboden middelen zoals internet, een digitale atlas of een digitaal woordenboek.
- De leerling maakt toetsen op zijn eigen laptop en zorgt dat deze opgeladen is.
- Tijdens het maken van een toets zit de leerling zodanig dat het scherm niet zichtbaar is voor andere leerlingen.
- Er is geen internetverbinding, tenzij dit door de docent wordt toegestaan.
- De spellingcontrole mag altijd ingeschakeld zijn.
- De leerling bekijkt alleen de toets die voor hem/haar bestemd is.

Indien de leerling zich bij herhaling niet aan de afspraken houdt, kan de mogelijkheid tot het maken van toetsen op een laptop ingetrokken worden.

Bijlage 5: Tips en adviezen voor leerlingen (en ouders)

Om het protocol volledig te maken hierbij ook een aantal tips en adviezen voor leerlingen. Deze kunnen aan leerlingen, samen met de lijst met mogelijke technologische ontwikkelingen overhandigd worden.

Zelfstandigheid

- Extra inzet is nodig als je dyslexie hebt.
- Met dyslexie heb je meer tijd voor je huiswerk nodig dan je klasgenoten. Houd daar met je planning van huiswerk voldoende rekening mee.
- Richt je zoveel mogelijk op het leggen van verbanden, concentreer je niet op feitjes, maar probeer de grote lijn van de tekst te begrijpen.
- Dyslexie is geen excuus om minder te doen, zoek wat voor jou de beste manier van leren is. Vraag hulp indien je dit nodig hebt, bijvoorbeeld: benader een klasgenoot en vraag een kopie van een ingevuld werkboek zodat je deze kunt gebruiken voor het leren van een toets.

Effectief leren

- Maak voorafgaand een realistische planning
- Neem voor het lerende tijd.
- Neem op tijd pauze
- Beloon jezelf wanneer je een deel van je huiswerk/leerwerk afhebt

Studeer en werk op een zo rustig mogelijke plek

- Ga vooraan in de klas zitten.
- Studeer thuis in een stille kamer.
- Doe desnoods oordoppen in.
- Laat je niet afleiden door muziek, televisie, computer (tenzij voor schoolwerk) of telefoon.

Neem lessen op verschillende manieren op

- Voor dyslecten is het essentieel dat er gewerkt wordt met een gesproken programma om woorden te leren i.v.m. de koppeling klank-tekst.
- Lees, spreek uit, schrijf op, en stel je iets voor, bijvoorbeeld bij het leren van woorden.

- Lees, spreek uit en luister naar jezelf.
- Schrijf het woord op en fantasieer over de betekenis.
- Maak gebruik van computerprogramma's voor het leren van woordjes.
- Maak gebruik van de kaartjesmethode bij het leren van woordjes.
- Maak gebruik van de websites die bij de methodes horen waar veel extra oefeningen op staan.

Vat lessen samen en leer je eigen samenvatting

- In teksten staan veel onnodige woorden.
- Maak een schema of samenvatting van de tekst met kernwoorden.
- Met die eigen samenvatting ken je de les al bijna.
- Vertel daarna bij elk geschreven woord wat je weet.
- Van de samenvatting van een ander leer je weinig, ieder leert op zijn eigen manier.

Niet –talige vakken

- Raak niet in paniek als je iets niet snel begrijpt. Je bent goed in vakken met weinig taal, maar een instructie met veel informatie gaat soms te snel.
- Geen paniek, kijk er nog eens naar, lees opnieuw.
- Vraag om herhaling, laat het bezinken.
- Na een paar dagen begrijp je het vanzelf.
- Oefen extra.
- Sommige dingen, zoals sommen, worden door oefening geleerd.
- Dyslectici krijgen wat langzamer de nodige routine.
- Maak wat meer oefensommen dan de anderen.

Probeer vooruit te werken

- Vraag om een lijst met te verwachten moeilijk woorden.
- Leer toetsen zo lang mogelijk van tevoren.
- Herhaal de stof nog een keer tussendoor.
- Vraag erom het huiswerk ruim van tevoren op te geven.

Lezen

- Naarmate je meer leest, hoe makkelijker het wordt – ook voor jou! Pak er een boek bij.
- Lees zoveel mogelijk.
- Lees iedere dag voor jezelf serieus een halfuur.
- Over een jaar kun je dan veel beter lezen en schrijven.
- Maak gebruik van boeken die speciaal zijn geschreven voor leerlingen die wat langzamer lezen. Series zoals b.v. Zoeklicht plus.
- Vraag aan de mediathecaresse of aan je docent Nederlands naar titels van boeken die niet zo moeilijk zijn om te lezen.
- Lees boeken waar ook een filmversie van bestaat, kijk eerst de film en lees dan het boek.
- Lees de tekst opnieuw als je niet begrijpt wat er staat.
- Lees rustig, herlees, regel na regel, alinea na alinea.
- Vraag je af wat je gelezen hebt, wat de kern is.
- Streep trefwoorden aan als je de inhoud te snel vergeet.

Schrijven

- Maak een schema voordat je gaat schrijven.
- Schrijf in je schema de belangrijkste onderwerpen.
- Maak daarna een uitgebreider schema met trefwoorden.

- Schrijf daarna pas je verhaal.

Verbeter je spelling

- Controleer steeds wat je geschreven hebt.
- Gebruik daarbij een woordenboek en de spellingregels.
- Ieder schoolvak heeft zijn eigen vakwoorden. Vraag de docent een lijst te maken, leer die van tevoren.
- Vraag je ouders om je spelling te controleren van werkstukken of ander schriftelijk werk dat je moet inleveren.

Je toekomst

- Houd bij je keuze van je beroeps- of vervolgstudie rekening met je dyslexie, zowel bij de keuze van je vakkenpakket als je toekomstplannen.
- Bespreek dat met je mentor, ouders en decaan.

Overige adviezen

- Maak zoveel mogelijk gebruik van de computer bij allerlei werkzaamheden.
- Veel dyslectische leerlingen hebben een moeilijk leesbaar handschrift. Probeer zoveel mogelijk te typen. Getypt werk ziet er immers vrijwel altijd netter uit dan zelf(!) geschreven werk.
- Laat je werk door iemand nakijken. Je kunt fouten dan nog verbeteren.
- Leer blind typen met 10 vingers. Dat bespaart je in de toekomst veel tijd!!
- Gebruik altijd de spellingcontrole.
- Maak gebruik van woordjesleerprogramma's op de computer.